

Ms 5107/15-21. Ex-fm l. auz-szjtse

Feb. 28th. bor.

RECEIVED
KINGSTON NOV 17 1900
72 17

Ms 5107/16-21

Jedlik Ányos - na vonatkozólag

Jedlik Ányos emlékirata

Életrajz

Ábrahám János levelei Estimand Jedlik Ányosról

Motor-foto

Jedlik-ről ~~az~~ emlé.

Ms 5107 / 15

A föld közepsűrűségéről.

Kivonatok.

1865

1.

Ms 5107/15.

A föld közép sűrűségéről
Herrmann Seheffer.

- Massachusetts és Hutton szerint, Lehigh helyen hegyeni (Angolhonban) észleletei közül a sűrűség = 4,7
- A Mont Cenis - n hasonló munkálata ^{egy an} eredményt adott. -
 - A Drehwage - val: kísérletek eredményei nagyobbak. - Laven-disch 5,48, Reich nagyobb valószínűséggel 5,44, és Bailey 5,68 - eredményekhez jutottak. -
 - A Percel által indítványoztatott, hogy a föld sűrűsége egy közvetlen arány alatt fekvő hegy miatti lengéséb változásaitól határozható.

2
Er azonban a praktikus élet-
ben eaddig viszonyára nem
talált. -

- E két három mérési mód
közül legtöbb pontosságot
tulajdoníthat magának a
Drehwagéveli, mivel
pontosan meghatározható
tömegek és távolságokkal
dolgozik; ez előnyök háttér-
be nyomja a maga erőmuta-
ni fázisoként, által le-
győzhető nehézséget, az elege
érintkeny eszköz kíséretére
részre. -

Mintegy a Control miatt

0
Kiváncos azonban, hogy
az így nyert eredmények össze-
hasonlításának arokkal
melyeket a föld egy kétesebb
részei sürűségének meghatá-
rozásából nyerünk - kü-
lönösen felki erre az ered-
mények külön bűvésze.

- Más helyre is Pessel mérés
nem pontosab, mivel az inga
valamint a blei lóthra is
rossz idő helyek - idegen
anyagok lehetnek befolyásolt.
- Kérem hogy, az ~~mind~~ álta-
lam előtérjés tényleg mőködés e

eme nehérségektől mentes
állítanak, azon előnyt tu-
lajdonítem neki, hogy az
egész földet veszi vérszá-
lak alá...

Esztől a föld alagútjainak
határolt részét meg egy kör-
mentlen a föld felszínén alatt
fekvő körponti réteget
felvételre vonnánk az
egész föld bontásához vi-
szontva, s ebből a föld
körepsűrűsége arányban
ama körponti réteg
sűrűségével -

Legyen R a gömb kölyű néb ϵ
nyugvónak tekintett földnek su-
gára, ρ annak körepsűrűsége
 ρ' a nehérségerő a felszínen
(Berlinre $51,2649$ poros láb = $9,$
 81259 meter), h egy körponti
réteget vastagsága, az észle-
lési ponttól függőlegesen lefelé
számítva, d eme réteg körép-
sűrűsége, ρ' a nehérség-
erőnek határa h mélységben.
Akkor az egész föld tömege
 $= \frac{4}{3} \pi R^3 \rho$, a körponti réteg
tömege $= \frac{4}{3} \pi h (2R^2 - 2Rh + h^2) \rho'$,
az eme réteg alatt fekvő mag-
nab tömege tehát, melynek

$$\text{radiusa } R-h; = \\ = \frac{4}{3} \pi [R^3 - h(3R^2 - 3Rh + h^2)] d$$

A h mélységben g' nehérségi erő
tehát így alatt a plázinemi-
ker; mint $\frac{R^3 g - h(3R^2 - 3Rh + h^2) d}{(R-h)^2}$

áll $\frac{R^3 g}{R^2} = Rg$ -ker vagyis.

$$(1) \frac{g'}{g} = \frac{R^3 g - h(3R^2 - 3Rh + h^2) d}{R(R-h)^2 d} \\ = \frac{R^2}{(R-h)^2} - \frac{h(3R^2 - 3Rh + h^2) d}{R(R-h)^2} \cdot \frac{1}{g}$$

Megfordítva követkerik
ebből:

$$(2) \frac{g'}{g} = \frac{h(3R^2 - 3Rh + h^2)}{R[R^2 - \frac{g'}{g}(R-h)^2]} = \\ = \frac{hg(3R^2 - 3Rh + h^2)}{R[gR^2 - g'(R-h)^2]}$$

Ha tehát g és g' meg vis-
göltatnak, így a (2) egyen-
let csakugyan elénk adja
a föld középvonulási sebességét
és a középvonulási sebesség
között egymáshoz arányát.
Könnyen belátható hogy
itt g és g' helyett l , l' e
nehérségi ^{erők} ~~erők~~ megfelelő inga-
hosszak tehető.

g kiszámítása végett szükséges előbb d -t kiszámolni.
E megközelítőleg geographiai
úton történik.

E miatt a (2) egyenlet csak
megközelítő és mintegy control

egyenlet; alkalmazva fel-
harmóhatású mind amellát
arra, hogy az arányt hata-
rozásuk meg, mely szerint a
központi négyesnek súrúsága
földről befelé változik.
Hogy a fentebbi egyenlet jelen-
tő ségét némily megítélés;
tegyük $d = 2,7$ és $D = 5,68$.
Legyen $R = 859,5$ Mértf. és
 $h = 0,1$ Mértf., akkor (1) egyen-
letből:

$$\frac{g'}{g} = \frac{d'}{d} = 1,0000668$$

Ha azonban a föld egyenletes
sűrűségű test volna, vagyis
 $d = D$ lenne akkor volna:

$$\frac{g'}{g} = \frac{d'}{d} = 0,9998836$$

Míg tehát ama feltét szerint
hogy a föld egyenl. sűrűségű,
a nehézségi erőnek fogyni, még
pedig ~~akkor~~ fogyni $\frac{1}{10}$ Mértf.
mélységben $0,0001164 = \frac{1}{8591}$
-et kellene fogyni kellene, ad-
dig az egyenletlen sűrűség miatt
nő, és pedig $\frac{1}{10}$ Mértf. mélységben
 $0,0000668 = \frac{1}{14967}$ -et; sly
eredmény, melyre mint látszik
eddig nem ügyelték. -
E fogyni s növekedés körüli kü-
lönbség $= 0,0001832 = \frac{1}{5459}$ -

10
 E kúmborság elég nagy, hogy
 az $\frac{1}{10}$ mért. mely bányákban
 sembe tűnjék - $\frac{1}{10}$ mért. = 2284
 párosi láb -

Ez kis irratnál g' és l' -et
 nem körülményes, hanem egy
 felül és h melyreghen lengő
 ingának lengéséből fogjuk
 meghatározni. Ha ugyanis
 valamely l hosszúságú inga
 a felsőben n és mélyreghen
 pedig n' lengést végez ugyanazon
 idő alatt, akkor (mivel a lengésidő
 $\pi \sqrt{\frac{l}{g}}$ és $\pi \sqrt{\frac{l'}{g}}$ által fejez-
 tetik e két esetben):

$$\frac{n'}{n} = \sqrt{\frac{g}{g'}} \text{ vagy } \frac{g'}{g} = \left(\frac{n'}{n}\right)^2$$

MAGYAR
 TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
 KÖNYVTÁRA

11
 A valódi nehézségi erő növe-
 kedés ne néve $\frac{1}{10}$ mért. melyregh-
 len $\frac{g'}{g} = 1,0000008$ s így
 $\frac{n'}{n} = 1,0000004$ (megközelítőleg).

- Ez egy ingára néve, mely-
 nek hossza a más volgeres ingá-
 nak negyedeivel $\frac{1}{4}$ s így
 Berlinre néve $\frac{1}{4} \cdot 994,2239$
 = 248,556 milliméter hosszal
 his, mely tehát egy más volgeres-
 ben 2 s egy órában 7200 lengés
 tesz 29940 lengés után s így
 minden 4 óra 9 peres és 30 má-
 zadperes ben egy lengéssel többet
 tesz -

MAGYAR
 TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
 KÖNYVTÁRA

E különbség magában véve
 csekély, meg kell azonban fon-
 tetnunk, hogy nem az ~~az~~
 lengés egyenlősége vezeti
 1 érték a határ, melyhez
 $\frac{g'}{g}$ arány h. melységben köze-
 ledik, hanem inkább valódi
 d egyenlősé d -vel, s hogy
 $d = d$ -re véve sokkalkuláció
 $\frac{g'}{g} = 0,9998836$ s így $\frac{n'}{n} = 0,9999918$
 értéket nyerjük, a miből
 2 óra 20 peres 11 másodpercnyi
 időben a lengés száma csak
 1-el fogyáson következik.
 E szerint a valódi és a
feltéti állapot között oly kü-
 lönség keletkezik mely, $\frac{g'}{g}$ -re véve

x

10

$0,0001832, \frac{2'}{n}$ - re nére pedig
 $0,0000916$ - ra rúgna; aly
 Külömbség melynek 1 óra
 20 peres és $58\frac{1}{2}$ más volt
 alatt a legrész arám náh 1-ek
 növekvése felet meg. —

(Eine Differenz, welcher der
 Betrag von 1 Schwingung
 in der Zeit von 1 Stunde
 20 Minuten $58\frac{1}{2}$ Sekunden
 entspricht) —
 h-val csaknem ^{egyen} ~~egyen~~ ^{arány} ~~arány~~ ^{hossz}
 nőnek a többi Külömbségek,
 akként hogyha legrész
 valua 1 Mértföldnyi mélyég —

Kísérleteket tenni, úgy
Külömbözéget ar előbbem.
neh 10 - szeresi válnak,
mi által tetemes vízjelati
menyiségéketé válnak.

Braunauweg 21 Február 1856
Do Hermann Schefler

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Átküldött csemetta
Cottovis Loránd

Pest, 1865, Augustus 5
Zeitschrift für Mathematik
et Physik ~~VI~~ X Jahrg. 3 Heft
1865 Seite 224

Dr. Sedlik Anyos István
 kiérdemelt egyetemi rendestanár
 életrajzának vázlatja.

1. Sedlik Anyos István született 1800^{dik}
 évi Január hó 11^{dikén} Szimő helység-
 ben, Komárom megyében; keresztiség-
 ben kapta az István nevet.
2. a) Az irást, olvasást a helybeli falu-
 si iskolában tanulta, s azértán némi
 elemi ismeretek szerzése után Nagyszom-
 bathán 1810^{ben} a harmadik normális
 iskolai osztályt végezte.
 b) 1811^{diktől} 1813^{dikéig} Nagyszombath-
 ban a gimnásiumi 1°, 2^{dik}, és 3^{dik}
 osztályba járt, 1814^{dik} évben megbete-
 tegedvén iskolába nem járhatott.
 c) 1815^{től} 1817^{dikéig} a gimnásiumi 4^{dik},
 5^{dik}, és hatodik osztályokat végezte Po-
 zsonyban.
3. a) 1817^{ben} az akkori gimnásium hat
 osztályának bevégezte után a Sz. Benedek
 társaság növendékei közé felvét-
 tetvén az 1818^{dik} évet Pannonhalmán
 mint újonc töltötte Anianus, magyarul
 mondva Anyos nével jelelve.
 b) 1819^{dik} év szept. győzött a benczés-
 rend házi Lyceumában a philosophiai
 tanfolyamnak Logica nevű első osztá-
 lyát, 1820^{dikben} pedig a Physica nevű
 második osztályát végezte.

c) 1821^{ben} és 1822^{ben} Pannon-halmán a hittani tanfolyam első és második osztályát hallgatta.

d) A philosophiai tudor-ságra megke-
vántató szigorú vizsgálatoknak a
pesti tudomány-egyetemen letétele után
1822^{dik} évi Október hó 1^{őjén} bölcsészeti
tudorává felavattatott.

e) 1823^{ban} Győrött a gymnasium 3^{dik}
osztályában mint tanár volt alkalmazva.

f) 1824 és 1825^{dik} évek alatt Pannon-
halmán bevégezte a hittani tanfolyam
3^{dik} és 4^{dik} osztályait.

4.) 1826^{dik} evől kezdve 1831^{dik} évi húsvétkig
a benczésrend házi Lyceumában Győ-
rött mint tanár a rend növendékei-
nek a Természet-, Természetrajz- és
Mexci gazdászat-tant adta elő.

5.) Pozsonyi Akadémiában Pasztéry
tanár halálával megüresedvén a böl-
csészeti karnál a természettani tanszék,
annak betöltésére a benczésrend főnö-
ke által kinevezetvén ott 1831^{dik} is-
kolai év második felének kezdetétől
fogva 1840^{dik} évi első félének bevégez-
téig mint mint nyilvános rendes
akadémiai tanár működött.

6. a) Pesti tudomány-egyetem bölcsészeti
karnál a megüresült természettani tanszék
betöltése végett 1835^{dik} évi Március hó
17^{dikén} versenyző vizsgálat tartatott,
melyre két más versenyzővel ő is megjelent,

de mivel a vizsgálati munkálatnál fogva a pesti és bécsi egyetemek bírálatai szerint a betöltendő természettani tanszékre csak ő maga candidáltatott, a bécsi Cancellaria határozata folytán 1837^{dik} évi November hó 9^{dikére} nyírt versenyi vizsga hirdettetett ki; melyre 13 versenyző egyén jelent meg. Ezek közül az illető bírálók által az említett tanszék betöltésére három candidáltatott, kik közül ő mint első Candidatus 1839^{dik} évi Nov. 2^{dikán} lón a pesti tud.-egyetem bölcsészeti karánál létező természettani tanszékre legkegyelmesebben kinevezve.

b.) Az imént nevezett tanszékét 1840^{dik} évi Martius hó 1^{stén} elfoglalván, abban mint nyilvános rendes tanár 1878^{dik} év március felének bevégeztéig működött.

c.) Tanárkodása közben 1848^{dik} évre a bölcsészeti kar Decánjává, 1863^{dik} évre pedig az egyetem Rectorává lón megválasztva.

d.) 1841^{dik} évi Május hó 28^{án} részt vett a K. M. természettudományi társulatnak megalakításában, és azóta ugyanazon társulatnak rendes tagja volt; az 1873^{dik} évi Junius 24^{én} tartott választmányi gyűlésben pedig a társulat örökös tagjainak sorába lépett.

e.) 1858^{dix} évi December hó' 15^{én} a magyar tud. Akadémia rendes tagjává, 1873^{dix} évben pedig tiszteleti tagjává lón megválasztva.

f.) 1872^{dix} évi Október hó' 1^{én} a magyar Földrajzi - Társulat alap-szabályai értelmében öt rendes tagjai közei iktatta.

g.) Hosszabb ideig folytatott tanárkodásának méltányló elismerésül a Nem. Vallás és közoktatási Miniszter feltegyesztése folytán 1867^{ben} nyerte a királyi tanácsosi címét, a nyugodalomba lépte után pedig 1879^{dix} évi Január hó' 12^{dikén} a III^{dix} osztályu vaskorona rendet.

h.) 1878^{dix} tanév vége felé nyugalmartatásáért folyamodott a Nem. Vallás és közoktatásügyi Miniszterhez, miután következtében Ő Felsége 1878^{dix} évi Julius hó' 27^{én} kelt legfelsőbb elhatározásával a nyugodalmartatását jóvá hagygni méltóztatott.

Mint hogy az életrajz vázlatának tárgyait főképp az illető munkálatai teszik: Dr Fedlik Ányos összesen 53 évre terjedő tanárkodása alatt közzétett irodalmi működéseinek sorozata a Következőkből áll:

1. Bereitung künstlicher Säuer-
linge. Exen című értekezés meg-
jelent a "Körvetkező" című folyóiratban:
Zeitschrift für Physik und Mathema-
tik. Herausgegeben von A. Baum-
gartner, und A. v. Ettinghausen.
Wien 1829, VII B. S. 47-58. Exen ér-
tekezés latinul írva közöltetett Baum-
gartnerrel, akkora a bécsi Tuda-
mány - Egyleténél természettan ta-
nárával, ki méltónak találta azt
németre fordítani, és az idézett fo-
lyóiratban közlétenni, mert az
értekezés utasítása szerint min-
den savanyú vizet lehet mestersé-
gesen utánozni, és olcson készíteni,
sőt tetszés szerinti szén-sav tartalmu-
vá tenni, mi akkor, midőn az ügy-
vezett Suda viz még nem készítte-
tett, elég érdekes vala.

2) A fény sugarak tulajdonságairól ál-
talanosan, és a fény sugarak elhaj-
lásáról különösen. Értekezés, meg-
jelent a magyar orvosok és természet-
vizsgálók Pécsett 1845-ben tartott VII. di-
naggyűlésének munkálatai"-ban
a 205-209 lapokon.

3) Súlyos testek természettana
543 lapon, 384 a szöveg köré nyomá-
tott fametséssel Pesten 1850.
Egyleténél tanárokkal történt ki-
merítetése után hozzáfűgött a

hallgatóinak számára egy magyar
Természettan megírásához araddig hasz-
 nálathat volt latin szövegű természet-
 tan helyett; de abból csak az első kötet jelen-
 hetett meg; mert az egyetemi tanrend szer-
 szerése megváltoztatása folytán, hogy az
 egyetemi tanár egy iskolai év lefolyása
 alatt nem az egész általa előadandó
 tantárgynak Compendiumát, hanem
 abból mindegyik tanfélév alatt amenny
 csak valamely kiemellett szakaszát
 terjedelmesebben, vagyis kellően kimu-
 sitva adja elő - nem lett volna célsze-
 rű a Compendium-féle Természettan-
 nak az egyetemi előadásokra való hasz-
 nálata. - A természettannak egyes sza-
 kaszait kellően kimérvén kevesen-
 ben úgy kidolgozni, hogy azok egy fél-
 évre elegendő tantárgyul szolgálhas-
 sanak, egyidejűleg lett volna az alig sze-
 rülhető, s egyszerűsített a legelőadot-
 lanabb fűradásnak; mert a ter-
 mészettannak, mint a legtöbb egyete-
 mi polgároknak nézve nem kötelezett
 tantárgynak hallgatására az 1850
 után következő több évek során
 a néhány tanárjelletlen kívül
 igen kevesen járalkoztak.

4.) Ueber die Anwendung des E-
lectromagnetes bei electrodynamis-
chen Rotation. Értékezés; meg-
 jelent ezen című munkában:

„Aemttlicher Bericht über die XXXII^{te}
 Versammlung deutscher Naturforscher
 und Aerzte zu Wien 1856. Heraus-
 gegeben in Wien 1858“, Seite 170-175

5.) Modification der Grove-schen
und Bunsen-schen Batterie, U-
 gyanott 176-178 lapokon.

6.) Delevező gép Értelmezés; meg-
 jelent a magyar természettudomá-
 nyi társulat Évkönyveiben IV kö-
 tet 1857-1859; 1-7 lapokon két
 táblára nyomott ábrákkal.

7.) A villamtelepek egész működési-
nek meghatározása. Értelmezés;
 megjelent a magyar tud. Akadémia
 1859^{évi} Értésítőjének, 291-311
 lapokon három táblára nyomott
 ábrákkal.

8.) Beszéd a magyar kir. tud. Egye-
tem 1863^{évi} Rectorává beiktatá-
sakor. Megjelent ezen czim alatt:
 Beszéd a m. kir. tud. Egyetem
 1863-4 termévi Rectora és Tanácsa beiktatá-
 sásakor 1863^{ban}, 41-49 lapokon.

9.) A természettudományok fontossá-
gáról az emberi nem anyagi jólété-
re nézve, tekintettel hazánkra. Meg-
 jelent ezen czim alatt: Beszéd a kir. tud.
 Egyetem újja alakításánaról 84^{ik} emlék-
 napján 1864. Sz. Xvánhó 25^{én}; 1-34 la-
 pokon.

10.) Beszéd, melyet egyetemi Rector-

ságának megszűnéséről mondott
1864^{dix} évi Mindszent-hó 1^{so} nappán.

Megjelent ezen cím alatt: Beszédok
a m. kir. tud. Egyletem 1864-5 tanévi
Rectora és Tanácsa beiktatásakor
1864^{ben} 1-46 lap.

11.) Leideni palackok láncolatá-
redetileg összehallgatva. Értékesítés; meg-
jelent a magyar orvosok és természet-
vizsgálók Pesten 1864^{ben} tartott IX^{ik}
nagygyűlésének munkálataiban
338-347 lapokon három táblára
nyomott ábrákkal.

12.) Rumpelles Mikály köbányai
pinczéjének beomlása által meg-
sérített légnek nevezetes határai
ról. Értékesítés; megjelent a m. tud.
Akadémia 1866^{dix} évi Értesítőjében
108-129 lapokon a hozzá tartozó áb-
rákkal.

13.) Fresnel és Pouillet-féle fény-
találkozási kísérüldések [váltak] es közölt
módszereiről. Értékesítés; megjelent a ma-
gyar orvosok és természetvizsgálók Pozsonyban
1865^{ben} tartott XI^{dix} nagygyűlésének mun-
kálataiban 309-312 lapokon egy táblára
nyomott ábrákkal.

14.) Cöves villamoskedőről. Értékesítés; meg-
jelent a magyar orvosok és természetvizsgálók
Rimassombomban 1867^{dix} ben tartott XII^{dix}
nagygyűlésének munkálataiban 338-
343 lapokon egy táblára nyomott ábrákkal.

Jegyzet A csöves villamoszedeő nem egyéb,
mint egy kötegbe foglalt vagy henger alakú
tokba helyezett üvegcsők, melyeknek
mindegyike leydeni palack módjára van
elkészítve, és egymáshoz az akkép ren-
dezve, hogy valamin a külső felüle-
tükön levél borítékaik egymást vére-
tőleg érintik, ugyan a belső felületük
fém vezetékkel ~~is~~ közeljének egymás-
hoz. A csöves villamoszedeők készítésé-
nél legnehezebb feladatnak tartjuk az
alkalmasan való üvegcsövek belső felü-
letének önlevéllel való beborítása,
mivel azok üvegének átmérője csak
3-5 milliméternyi. Ezen nehezéget azon-
ban könnyen ki lehet kerülni, ha a csövek-
nek mindegyik vége beforrasztatik,
vagy jól megmelegített vén olvasztott
pecsét viasszal legalább 1 centi-
méternyiire vagy $\frac{1}{2}$ hüvelykműre betöltetik,
sőt a csövek ürege vas- vagy réz-
szelékkel úgy megtöltetik, hogy az a
csőnyílts végére dugott vékony fémle-
mezéből való cső vagy gömbalaku hüvely-
lyel biztos közlekedésben legyen. Magtá-
tul érthető, hogy mindegyik üvegcsőnek
külső felülete alulról kezdve mélyga-
dattal bekennt önlevéllel akkép
legyen borítva, hogy a felső végére al-
kalmazott fém hüvely alatt legalább
10 centiméternyiire pusztán maradjon,
sőt a borszárazban feloldott sebellal

gyantával vagy peciétrisszal bevonathas-
sán. A csöves villamoscedő a közönséges ley-
deni palack fölélt több előnnyel bír.
Egyelőny abban áll, hogy henger alakú üveg
edénynek üregét beálló üvegszövetkés
önlevéllel borított összes felülete a
többi körülmények egyenlősége mellett
meglepőleg nagyobb az öket üregében
tartalmazó henger alakú üveg edénynek
megfelelő magasságú külső felületé-
nél; s ennél fogva az üvegszövetből
álló villamoscedőnek önlevéllel borított kült-
ső felülete is meglepőleg nagyobb villamfog-
ható képességgel fog bírni, mint bírna a-
xon egyenlő kérfogata leydeni palack,
mely a csöves villamoscedőt üregében tartal-
mazó henger alakú üveg edényből készit-
tettnek. A csöves villamoscedőnek a leydeni
palack fölélt másik előnye abból támad ki,
hogy ha a leydeni palack fala a tulajdos
töltés követhetében a villam által át-
törtetve, akkor azon palack többé nem
használható; a csöves villamoscedőben pe-
dig bármely tulajdos töltés folytán csak
egy csőtörtés át, melynek eltávolítása
után a csöves villamoscedő úgy használ-
ható mint előtt. Végre nem megveten-
dő előnye a csöves villamoscedőnek az,
hogy midőn a villamosítóg nagyobb menny-
iségjének összejűjtésére végett
használtatni szokott számos is nagy
leydeni palackokból álló közönséges

111

villamosítóg (batterie:) aránylag nagy helyet foglal el, akkégy ugyanakkora villamfoghataxiú csövesvillamoscedő hasonlít hatlanul, szűkebb térben elfér, és alkalmaslag egyik helyről a másikra könnyen áttehető; főképen ha az egy vagy más fel méternyi hosszú üvegcsövekből van szerkesztve és egy hengeralakú és két oldal fogantyúval ellátott vastokba helyezve.

15. Villamdelejes hullamgép. Értekezés; megjelent a magyar orvosok és természetvizsgálók Egerben 1868-ban tartott XIII^{ik} nagygyűlésének munkálataiban 312-313 lapon, egy táblára nyomott ábrával. Ezen készülék segítségével a hullámok minden módosulatukkal igazsághatosán előállíthatók egy kör vagy körületek alakú vascsépebe öntött kőzet hiány felszínén. Maga a gép egy villamdejnek szabályszerűleg szabályszerűleg megszakadó hataisa által hozatik működésbe.

16. Villamdelejes hosszrezgési készülék. Értekezés; megjelent a magyar orvosok és természetvizsgálók Egerben 1868-ban tartott XIII^{ik} nagygyűlésének munkálataiban 322-323 lapon, egy táblára nyomott ábrával. Ezen készülék által üres hengeralakú huzaltok kereteken a hosszrezgési hullámok a rajtuk képződő rezgési csomópontokkal igen tisztán szemléltethetőkké tehetőek.

17.) Villamdeleyes keresztregzési kísérü-
lék. Ertekérés; megjelent a magyar orvo-
 sor és természetvizsgálók Frumiban 1867^{évi}
 tartott XIV^{edik} nagygyűlésének munkála-
 taiban 365-367 lapokon, egy táblára nyomott
 ábrával. Ezen kísérülékkel kelően ösz-
 seefoglalt egyens-, kör-, vagy iv alattu
 huzattekerésben a keresztregzési hullá-
 mok, és az egyenes tekerésben a hossz-
 regzési hullámok is előadhatók, s úgy a
 regző mozgásba hozott hasonló alakú huzat,
 vesszők vagy rudak rézszeleinek regzé-
 si módja tisztán láthatóvá tehető.

18.) Regzési mozgások összehasonlítását illető
kező regzési idomok azon különfeleségének
leírására szolgáló kísérülek, melyek regzé-
si irányok, tartamok és kitérés távok
változtatása szerint előállanak.

Ertekérés; megjelent a magyar orvosok és
 természetvizsgálók Herkulesfürdőben
 (Melládia mellett) 1872^{évi} tartott XVI^{edik}
 nagygyűlésének munkálataiban 275-
 277 lapokon két táblára nyomott ábrák-
 kal. Ezen kísérülek kerékének forgatása
 körben két egymásra merőleges irányba, a
 kitérés távokra mérve pedig bizonyos
 (ide önként választható!) viszonyban álló
 regzések ösztétételeiből eredő mozgás útját,
 vagyis a megfelelő, ugynevezett Lissajons-fé-
 le idomokat szabatosan leírja.

19.) Két egymásra vagy merőleges, vagy
egymásközt párhuzamos regzési mozgás-

nek egy haladómozgással való összekötéséből eredő utának szabályos leírására szolgáló készülék. Értékezés; megjelent a magyar orvosok és természetvizsgálók Gyűjtemény 1874-ben tartott XVII^{dik} nagygyűlésének munkálataiban 224-247 lapokon, három táblára nyomott ábrákkal. — Az említett működés és közelekre szolgáló készüléknek lényeges része két nagyobbzerű megdelepezett, és villamdelepezik megsekedező hatása által rezgésbe hozható hangvillából áll.

20.) Két vagy három rezgészerű és egy haladó mozgás összekötéséből eredő mozgás utjának papírra vagy füstkorommal bevont üveglapra skalogramokban való leírására szolgáló készülék, évanak használati módja. Értékezés; megjelent a magyar orvosok és természetvizsgálók Máramaros - Szigetén 1876-ban tartott XIX^{dik} nagygyűlésének munkálataiban Budapesten 1878-ban 122-128 negyedíronyi lapokon, négy kömpmatic táblán mutatkozó ábrákkal. Ezon készüléknel az összteendő rezgésmozgásoknak iránya, tartama és kitérése egymásiránt különböző viszonyokban tetszészerint változtatható; maga a készülék kézi forgattyú által hozatik működésbe.

21.) Csőves villamosítók láncolatáról. Értékezés; megjelent a magyar orvosok és természetvizsgálók Budapesten 1879-ben

14.

XX ^{21x} maggyűlésénél munkálataiban
248-252 lapokon, három könyvoma-
tu táblával. Azon előnyök, melyek-
kel a 14 szám alatt felhozottak alapján
a csöves villamoszedő legelső palack fö-
lött, hisz ismétlenül szolgálta alulírottak
arra, hogy a budapesti királyi magyar
tudományegyetemi természettani szer-
tár számára az általa létrehozott leyde-
ni palackok használatára mellé: 14 ^{21x}
szám alatt: csöves villamoszedőkből ál-
ló láncolatot állítson; s miután azt
két különböző szerkezeti példányban
mindegyiket négy villamoszedőből - lét-
rehozni sikerült, nem mulasztá el a-
zokat az 1873 ^{21x} évben Pécsben tartott
világkiállításon természettani upson-
ság gyanánt közreműködés tárgyává
tenni. -

Exen kiállított tárgya nemzetközi Lari-
bitálata folytán haladási érdemmel,
és a császári, saposzoli királyi Felső-
gének legfőbb elismerésével lón ki-
tüntetve. Miről alulírott a világtárlat be-
járása után a magyar kir. földművelési,
ipar és kereskedelmi Miniszterium
utján 1873 ^{21x} évi December 12 ^{21x}
étecsittetett.

22.) Ueber Ketten aus Röhren beste-
hender Electricitäts-recipienaten von
Dr. Arnan Fedlic, quiescirender Uni-
versitäts Professor. Exen felirat a-

alatti értékezés ugyanaz az előbbi szám
 alatt előforduló „Czöves villamszedők
láncolata” című értékezéssel, mely
 német nyelvűre ön lefordítva; megje-
 lent Münchenben a következő című
 folyóiratban: Repertorium für Ex-
 perimental-physik und für physicali-
 sche Technik. Bd XVIII. Seite 33-45.
 Herausgegeben von Dr Ph. Carl. Pro-
 fessor der Physik an der k. k. Kriegs-
 Akademie in München. - Az értéke-
 zésemet nyelven való megjelentése az-
 sőt alkalmat, hogy azok közül, kik ezen
 kézikönyvökön keresztül tárlatban látják, azok-
 nak közel többi szerkesztővel is hatási képes-
 ségéről alulirotnál levél által többet tudat-
 koztassak. A végett, hogy a leydeni palackok-
 ból vagy czöves villamszedőkből álló jó villa-
 mossággal megtöltött láncolatoknak kivü-
 tésé által megjelenő villamosokra hasonló
 a többi körülmények egyenlősége mellett a
 czöves villamszedők száma, szerinti arány-
 ban hosszabb legyen, mint lenne, ha a czö-
 ves villamszedők a kivüti pillanatában nem
 láncolatot képezve, hanem csak közönse-
 ges villamtelep módjára, szerinti közelednö-
 nek egymással - mulhatlanul meg kíván-
 tatik, hogy a czöves villamszedők megtölté-
 sük alatt a közönseges villamtelep módjára
 közeledjenek egymás közt; a kivüti pillana-
 tában pedig láncolatot képezzenek, mio a
 11 és 21 számok alatt felhozott láncolatoknál

egy ilyen egyszerű szerkezet segítségével egy
pillanatalatt könnyen eszközölhető".

16.
Tegyzék. A leydeni palackoknál és a
csöves villamosdedőkénél úgy, mint a belő-
lük összeállított közönséges telepeknél vagy
lánczolatoknál villamosi ággal való meg-
töltés közben könnyen megtörténik, hogy
ha a benne bizonyos feszültségi fokkon
tul összegyűjtött villamosi ág a leyde-
ni palackok, vagy a csöves villamosze-
dők körül valamelyikre átüti, és a tele-
pek vagy lánczolatot használhatlanmá te-
szi. - Ezen bajon az átütött fali leydeni
palackoknál vagy csöves egyszerű eltávo-
lítása által lehet ugyan segíteni, de
még tanácsosabb ezen többlet-
előzetes alkalmatlan és károsító baj-
nak elejét venni, mi könnyen eszközöl-
hető egyiken Lane-féle palack belső ve-
zetőjének az alkalmazott villám gép te-
vőleges vezetőjével való összeköttetése
által. De ezen eljárás csak akkor bír
kellő biztonsággyal, ha előbb kísérle-
tek útján néhány e végre kivertett ki-
sebb leydeni palack vagy üvegszó át-
üttesének kockázatátával kipróbá-
lható, és utóbbi használat vegett fel-
gyeztetik az alkalmazott Lane-féle
palacknál azon legnagyobb távolság,
melyre annak tevőleges és nemleges
golyói beállítandók, hogy annál a
Lane-féle palackra önként valamivel

előbb kiszűjön, mintsem a vele összekö-
tött villamtelepnek valamelyik villamosze-
dő csöve vagy leydeni palackja átütöt-
tnek. — Ez így használt Lane-féle pa-
lacsk Monitor-nak nevezhető, mert
a kiszűlési szikrájának csökkentésével
egyrészt valószínű intőjelt ad a továb-
bi töltésnek, magaszüntetésére; más-
részt pedig a villamoszedők ~~csö~~veit az
átütetés ellen még azon esetben is biz-
tosítja, ha a Lane-féle palacsk első
kiszűlése után villamoszedők lánczo-
latának töltése, meg tovább is folytat-
tatnák; mert akkor a rövid időszá-
konként ismétlődő kiszűlési szikrák
folytán a villamosság azon feszültsé-
gi fokou tal, mely a Lane-féle palacsk
kiszűlését előidézi, sem magában a
Lane-féle palacskban, sem a vele köz-
lekedő csöves villamoszedőkben már
össze nem gyűjthető.

A mondottakból kitűnik, hogy egy kelte-
sen elkészített Lane-féle palacsk által,
minden bármely méretű egyes, vagy több
egymás közt közlekedő leydeni palacsk-
ok, vagy csöves villamoszedők a villamos-
ság általi átütés ellen könnyen bizto-
síthatók. — Habár tehát az ismeretes
Lane-féle palacsk magában már
nem természetani udonság, mind-
gonáltal annak a leydeni palacskok,
villamoszedők- és a belőlük összeállított

telepek- és lánczolatkának a bennöl
összegyűjtött villamosság által
bekövetkezhető áttörés ellen védő
eszközül való alkalmazhatása nem
megvetendő természettani újonság.

23.) A magyar orvosok és természet-
vizsgálók 1879^{ben} Budapesten tar-
tott XX^{dik} nagygyűlésének utolsó
ülésén mint akkori alelnök a be-
járó beszédet tartotta, mely megje-
lent a magyar orvosok és természet-
vizsgálók munkálataiban Buda-
pesten 1880^{ban} a 85 és 86. lapon.

24.) A magyar orvosok és természet-
vizsgálók Szombathelyen 1880^{ban}
tartott XXI^{dik} nagygyűlése alkal-
mával a természettani szakosz-
tály ülését Augustushó 25^{én}
egy a természettudományokra
vonatkozó beszéddel nyitotta meg. -
Győrött 1885. Júliushó 8^{án}

Dr. Fedlik Ányos s. k.
kiegészített egyetemi rendestanár.

Égen Tisztelt Igazgató Úr!

A mult hóban kelt becses levelében foglalt megkeresésére utánna néstem a Jedlik-féle elektromagnetikus motorra vonatkozó kéziratoknak. Boldogult Jedlik iratai között nem találtam utalást arra, hogy az ő szerkesztette motor leírása nyomtatásban is megjelent volna a készítés ideje táján. Ezen ellenkezőleg ő maga írja, hogy nem közölte egyik lapban sem e leírást. E kéziratot már nyugalomba vonulása után itt győzött készíttetni, és tulajdonképen conceptusa az egy Heller Agosthor ítérett levelnek. Az idevágó rész szövegint a következő:

„Midőn az imént tárgyalt villamdelejes forgó mozgásokra való készülékeket 1827 és 1828 évek alatt jó eredménnyel létrehoztam, akkor még nem lehetett hasonló szerkezetű villamdelejes készülékeknek mások által, vagy azok segítségével tett kísérleteknek a kezemnél létezett Schweigger-féle Journal für Physik und Chemie, Gilbert és Poggendorf Annal. für Physik, Baumgartner's és Ettinghausen's Zeitschrift für Physik und Mathematik, Dingler's polit. tech. Journal, és Gehler's physikalisches Wörterbuch című folyóiratokban, vagy egyes természettani munkákban leírását találni és olvashatni. Ezen körülménnyel fogva részemről azon véleményben voltam, hogy a leírt villamdelejes készülékeknek is használati

módjuknak feltalálója én vagyok, de csak a magam egyéniségére nézve; mert miután mint kezdő természettani tanárnak többször volt alkalmam azt tapasztalni, hogy némely természettani műnemények, melyekre csak saját belátásom és kutatásom útján jöttem már másoknál jóval előbb ismeretesek, s némely természettani könyvekben már közre is voltak téve, de nekem még nem volt időm és alkalmam rókról tudomást szeresni. Ezen vélemény mellett még továbbra is megmaradtam, mert 1829-ben vagy talán 1830-ban valamely könyvekben (valószínűleg a *Dingler's polytech. Journal* valamelyik kötetéhez tartozó és akkor közre tett füzetben találtam egy ábrát, mely az általam itt leírt villamdelejes forgásokra vonatkozó ábrák közül a másodikkal annyira megegyezett, hogy ha én az általam létrehozott és ezennel részletesen leírt villamdelejes készülékeket valamivel előbb közre tettem volna, azt kellett volna gyamitanom, hogy az illető írónak az általam közretett leírás szolgálhatott alkalmul. — De mivel én a villamdelejes forgásokról akkor semmit sem tettem közre, meg kell légednem arról, hogy azokat az Oersted, Ampere, Schweigger és mások felfedezése nyomán saját ipparkodásomnak köszönhetem, s hogy a megfelelő készülékeket a pozsonyi akadémiában a 30-as évek alatt, a budapesti egyetemen pedig a 40-es évek alatt a természettani szertár számára alkalmas villamdelejes forgonyokat készíthettem. Telenleg már bajos volna a feltalálási prioritásról bárkivel vitatkozni, ámbar arról nem kételkedem, hogy Ritschie nevezetű londoni órási a villamdelejes forgonyoknak, vagy a villamdelejeség hatása által forgó mozgásoknak feltalálója nem lehet; habár ő mint a Gehler's

physikalisches Wörterbuch VI. kötetének 1175 dik lapjától kezdve 1878-dikig olvashatni egy inductio's villamgépet állított össze, melynek villamfolyama a víz felbontásán kívül a delez sark körül a vezetö huzalt is keringö mozgásba hozta; mert az idézett munkában az általa létrehozott inductio's villamgép szerkezete és eredménye 1836-dik évben lön közzé téve; tehát csak akkor, midön a villamdelezés mozgások a természetvizsgálok előtt már általánosán ismeretesek voltak.

Eddig Jedlik sajátkerü feljegyzései e dolog historikumára vonatkozólag. Memnyiben használhatók e sorok bizonyításra azt kedves Direktor úr is esetleg a báró úr ö excellentiája fogják eldönteni. Nyomatásban megjelent ismertetést nem talállok. Hogy e tekintetben a prioritás kérdése csak ily későn, és akkor is oly bajjal kerülhet dülőre, oka az akkor fiatal Jedlik bátortalanságán és szerénységén kívül az akkori magyarországi tudományos viszonyok elmaradottságában kereshető.

De nem zavarom tovább soraimmal. Csak még annyit, hogy az említett kéziratban négy idom is van ceruzával rajzolva, e forgók alaprajzai, mindegyik magyarázattal kísérvé.

Bocsánatot kérek kedves Direktor úr, hogy ily hosszú ideig várakoztattam válaszsommal; de tanárgyűlési jegyzőkönyvek (én volnék a jegyző) és több napon át tartott ház léptek fel e levelem megírásának akadályainak. Ha netalan még szolgálatára lehetek ez ügyben, mindenesetre rövidebb idő alatt is a legnagyobb készséggel teljesítem. Tisztelettel

Győr, 1897. márc. 18.

Abrahám János.

Nagyméltóságú Báró, Egyetemi Tanár Úr!
 Kegyelmes Uram!

A március 30-án megkapott, rám nézve kiválóan megismerelő, becses soraira csak most válaszolhatok. Hogy a következőkben közlendők mennyire fogják Excellenciád várakozását kielégíteni, nem tudom; de bizonyos félelem vezet rajtam erőt, hogy mint az ilyen adatok gyűjtésében teljesen járatlan, aligha lennék képes Nagyméltóságod belém helyezett bizalmának megfelelni.

Jedlik Anyosnak, hogy magára e sorok tárgyára térjek át, egész lényem a megtestesült munkásszeretet volt. Az öreg úr soha nem pihent, mindig tanulmányozott valamely eszközt, vagy olvasott tudományos munkát még utolsó napjaiban is egészen addig, míg ágyba nem dőlt. A könyvkereskedők küldtek neki az újonnan megjelent fizikai műveket, és az öreg úr, minthogy ekkor már lassabban haladt az olvasásban, egészen elkeveredve mondta nekem e könyvekre mutató: Csak időt is küldeni nekem mindegyik könyvvel, a mely alatt elolvashassam; de est nem tehetik. Sajnálta, hogy van könyv, melyet át nem olvashat. E jellemvonása, bármennyire udvarias volt is az öreg úr, néha az udvariaság rovására is kitért belőle. Megtörtént, hogy valamelyikünk neki szórakozást szerzendő egymás után néhányszor elment hozzá beszélgetni. Már a harmadik esetben ~~is~~ megkérdedte az öreg úr; hát az úrnak soha sincs dolga? Nekem sok dolgom van."

MAGYAR
 TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
 KÖNYVTÁRA

Másik vonása volt az öreg úrnak a páratlan jószívűség. Ezekre megy a kért levelekre postautalványon küldött adományaimak összege. Csaknem minden pénzt erre fordította és így esett meg, hogy valami tanulmányi ügyre alapítvány nem tett; mert nem is tehetett. Csak halála után tudtuk meg jegyzőkönyvből és

a postai feladó verőnyekből - melyeket összegyűjtött - hogy hova lett a pénz. Hogy mások ne szerzhessenek tudomást az ő adakozásairól, mindig személyesen adta fel a pénzt a postán. Egyes rimánkodóknak egyszerre szárazakat küldött. Legnehezebb volt az öreg úrtól könyvet kapni, és én egyszer huncutságból levélben kértem tőle Maxwell Elektricitát u. Magnetismus című két kötetes művét. Levelemet este vacsora előtt vitettem be hozzá. Vacsora végével az öreg úr mosolyogva jött felém kérdezve, miért nem mondtam neki először, hogy tanulni akarok ama könyvből. És másnap reggel már nekem adta a könyvet orral a kikötéssel, hogy ha valami érdekessel talállok benne, mutassam meg neki. Ez esetet azért említem, hogy a kérsőtől még legkedvesebb dolgait sem tudta megtagadni.

Érdik a legnagyobb mértékben rendszerető volt. A házi rend megtartásában egészen pedáns. Attól csak akkor tért el, ha meggyőzték arról, hogy ezen eltérés az előjáróság engedélyével történhetik. Mikor már igen nehezen járt, az ebédlöbe mégis mindig lement itkezésre. A házfőnök kimélni akarván az öreg urat ajánlotta neki hogy ne fáradjon le, hanem itkezzen a szobájában. De ő nem akarja a házi rendet megbolygatni, volt a felelet. Erre a házfőnök azt mondta neki, ez a főpát tudtával és beleegyezésével történik, mire az öreg úr hálalkodva köszönte meg a házfőnök figyelmét, és bevallotta, hogy bizony nehezebb esett a lemenés.

Az öreg úrnak utolsó napjaiban is nagy öröme telt abban, ha valamelyik fizikussal beszélhetett. Valóságos examennek vetette alá az illetőt, és ha - a mit tréfiából néha megtettünk - igen furcsa feleletet adtunk kérdésre, egész elkéserevéssel hívta fel az igazgató figyelmét az illető tanárra, hogy ne engedje ilyeneknek rontani az iskola reneoméjét.

Megkérdettem az öreg úrtól, hogy miért választotta studiúmnul a fizikát; mert nem lett pl. theologus, hiszen az a legmagasztosabb dolgokkal foglalkozik. Erre így felelt: Tudja, minden tudományban tanulhatom volna eleget és szépet; de a fizikában tanulok és egyszersem mind mulatok, gyönyörködöm is.

Jedlik nemzettségére vonatkozólag ő maga többször említette, hogy a szabadságharc idején ^{nemzetiség} kiverték és a város szélén egy helyre oda állították, hogy ott álljon őrt. Ez néhány héten át ismétlődött vele; de mikor ezt elmondta az öreg úr, soha sem tudta megállni, hogy hossa ne tegye: én azonban mind e mai napig sem tudom mit őriztem; mert absolute semmi őrizni valót nem láttam.

Érzel összefügg Jedlik magyar érzületeinek kérdése. Lelkes magyar volt, és keserü gúnynyal említi egyesek nagy magyarságát, mely abban állt, hogy a tömeg előtt a magyarság hangzatatásával tiintettek, a hol pedig hivatalosan kellett volna kiukkolni a magyar érzülettel, a németseg mellé álltak. Egy két sor feljegyzése van egyetemi tanárításáról abban a sromori időben. Nem nevesi meg az illetőt; de megjája róla, hogy küin mindig a magyarságot lármázra, és midön az egyetemi tanárok gyűlésén a német nyelv helyett a magyar előadási nyelv behozásáról volt szó az illető a német megtartása mellett síolt. Persze gyűlés befolyásáról a külsők nem értesülnek — tessi hossa keserü gúnynyal — és ő ott ismét játszhatja a nagy magyart!

Kezgyelmes Uram! nem tudom, nem kerülte-e el Excellenciád figyelmét az adatok hiánya folytán a Jedlik munkálkodására vonatkozó emez egy-két adat, mely életrajzába is belevág; azért bátorokodom ereket is levinni.

„1831-ben a porsonyi akadémiába tétetett át (györböl). É állomásán a már gyorsabb fejlődésbe indult természettan igényeinek megfelelő s az akkori körülményekhez képest latin szövegű tankönyv irásával foglalkozott; ebbeli fáradozásainak eredménye aronban nem vala egyéb mint az, hogy kéziratáiból a már elavult latin tankönyvek hiányait előadásában pótolhatta; mert a midön munkálatának tetemes részét már bevégezte volt, átlatta, hogy a magyar nemzeti nyelvnek a hivatalos működés körében is gyorsan terjeszkedő használatára és azon mindinkább nyilvánuló körkivárat mellett, miszerint az a holt latin nyelv helyett az oktatási tere is alkalmaztassék, egy latin szövegű tankönyv többi korszerű nem lehet. É oknál fogva... magát a természettan

tág terén minden irányban nagy számmal mutatkozó új felfedezések részletes tanulmányozására adta." E latni nyelvi munkájáról más helyen így emlékezik meg:

"Elaeas duobus post suae ad Universitatem promotionis annis infrascriptus se quamquam cum amara in cassum concinnati sui operis latini reminiscencia ad conscribendam lingua Hungarica physicam denuo resolvit." Ekkor vita a súlyos testek természetét, melynek befejezetlensége miatt így kesereg: „ast fato sic volente post improba plurimum annorum fatigia iterum Sisyphi sortem experiri debuit." Hogy a természetan többi részét is el nem készítette és ki nem nyomatta, azért történt: „mert az egyetemi tanrendszernek azon megváltoztatása után, mely szerint az egyetemi tanár oda lőn utasítva, hogy az egész iskolai évfolyás alatt az általa előadandó tantárgynak nem compendiumát, hanem annak mindegyik fejeir alatt valamely kiválasztott szakaszát terjedelmesebben adja elő, nem lett volna célszerű a compendium-féle természetannak az egyetemi előadásokra való hasonlata." Egyes részek bővebb kidolgozására az egy. két tanárjelölt csekély száma miatt nem is gondolható.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
OSZTÁLYA

Az 1845. és 1846. években sokszor szerepelt Tedlik az azon években alapított felsőbb ipartanoda - a mostani műegyetem csirája - tanszékeinek betöltésékor tartott írásbeli concursus vizsgálata és szóbeli próbaelőadások bírálásánál. Az írásbeliokről recensio-kat írt, és pedig hivatalosakat. E recensiók között vannak az akkori concurrensok: Krasner, Arenstein stb-ek dolgozatainak bírálata, kik a mathematica és mechanica tanszékeiért concurreáltak. Gerenday, Mihálka és Dornor dolgozatainak bírálata, kik a természetrajz és kereskedelmi földrajz tanszékeiért, Szabó Alajos és Varga János dolgozatainak bírálata, kik a fizika és oeconomia tanszékekre, Nendrich Károly, Szabó József stb. dolgozatainak bírálata, kik a chemiai és technologiai tanszékeiért concurreáltak. Van még bírálata a zágrábi akadémián betöltendő fizikai tanszékeiért beadott dolgozatokról és egy véleményem az új ipartanoda múzeumának berendezésére vonatkozólag. — Ha valaminek még Excellenciáinak szolgálatára lehetnék akár ez érintettek körül, akár más természeti az örege vonatkozó kérdésben, mindenkor legkérségesebben áll Nagyméltóságod rendelkezésére szolgálhatkén szolgálja

Épér 1897. épr. 6.
Abrahám.

Ms 5107/19

Jedlik -féle elektromos-motor. 1828 körül.

Magyar
Tudományos Akadémia
Könyvtára

CS.

Anianus Stephanus Jedlik. szül. hely: Szémő, Komárommegye,
1800. jan. 11. mint poéta lépett be a szerzetbe, Pozsonyban járt
iskolában, a 4-ik eminens volt.

Fogadalmat tett 1821-ben, apr. 14. in, felszenteltetett 1825,
sept. 3.

1817-ben lépett a szerzetbe, okt. 25-in öltözött be (1817.)

Szabó Dávid volt a magistere, aki egy szerzemi prior is volt.

22 novicius volt ekkor (Előtte való évben, 1816-ban, 23 novic. volt.)

Czucorral, Ballayral volt egy karnusban.

Meghalt Győrött, 1895, dec. 13, végelgyűléstben. Nyugat-magyarországi egyetemi
tanár, a mag. tud. Akad. tiszt. tagja.

D'après plusieurs physiciens allemands, M. Jedlick aurait imaginé, dès 1829, un appareil rotatif analogue à ceux que nous décrivons plus loin.

Traité de Physique par P. A. Lagum
T. 3. & 3. 1867.

2

Un Allemand, Jedlick, inventeur d'une machine électro-motrice à rotation directe.

Les applications de la Physique par Guillemain
1874.

Jedlick im J. 1829 und d. Abt Dal Negro ... waren die ersten Erfinder von electromagnetischen Motoren.

Technologie d. Electr. u. d. Magn. von
R. Ferrini, übersetzt von
Schroter 1879.

Als Erfinder der electromagn. Motoren wird gewöhnlich Dal Negro genannt, ... , doch hat Prof. Jedlick schon 1829 einen solchen gebaut.

Müller-Pouillet's Lehrbuch d. Physik
und Meteorologie. 9. Auflage. III. B.
1888-90